

نسبت میان توسعه و حق بر تعیین

سر نوشت دوازده سوم

www.ketab.ir

دکتر کیوان اقبالی

پژوهشگر حقوق بین الملل

با دیباچه:

دکتر همایون حبیبی

دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی

سرنشانه	اقبالی، کیوان، ۱۳۶۲-
عنوان و نام پدیدآور	نسبت میان توسعه و حق بر تعیین سرنوشت در هزاره سوم نویسنده کیوان اقبالی؛ با دیباچه همایون حبیبی.
مشخصات نشر	تهران: خرسندی، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	۳۹۹ص.
شابک	978-622-224156-8
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	خودمختاری ملی
موضوع	Self-determination, National
موضوع	حقوق بشر -- همکاری های بین المللی
موضوع	Human rights -- International cooperation
موضوع	خودمختاری ملی -- همکاری های بین المللی
موضوع	Self-determination, National -- International cooperation
موضوع	حقوق بین الملل
موضوع	International law
موضوع	توسعه انسانی
موضوع	Human development*
موضوع	توسعه پایدار
موضوع	Sustainable development
شناسه افزوده	حبیبی، همایون، ۱۳۴۳ -، مقدمه نویسنده
زده بندی کنگره	KZ1۲۶۹
زده بندی دیویی	۳۴۱.۳۶
شماره کتابشناسی ملی	۷۴۰۰۴۷۰
وضعیت رکورد	فیبا

www.ketab.ir

انتشارات خرسندی

دفتر مرکزی: خیابان نلسون ماندلا (جردن) - ضلع شمال غربی چهارراه جهان کودک - پلاک ۶۶ - طبقه اول -

واحد ۳ تلفن: ۸۸۶۶۵۳۰۷ - ۸۸۶۳۷۶۲

مرکز پخش و توزیع: خیابان انقلاب، خیابان فخررازی، خیابان لبافی نژاد، نرسیده به خیابان دانشگاه، پلاک ۱۷۴،

واحد زیرزمین تلفن: ۵-۳۴-۶۶۹۷۱۰۳۴ و ۶۶۳۹۰۵۸۴ و ۶۶۴۸۴۸۵۸

پست الکترونیک: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.Khorsandypub.com

نسبت میان توسعه و حق بر تعیین سرنوشت در هزاره سوم

مؤلف: دکتر کیوان اقبالی

چاپ اول: ۱۳۹۹ - تیراژ: ۵۰۰ جلد - قیمت: ۱,۰۰۰,۰۰۰ ریال

ISBN: 978-622-224156-8

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۴۱۵۶-۸

فهرست تفصیلی مطالب

صفحه

عنوان

۱۵.....	دبیاجه
۱۷.....	مقدمه

بخش نخست: مفهوم‌شناسی حق بر تعیین سرنوشت و حق بر توسعه و ارزیابی

جایگاه هر یک در عرصه مباحث مرتبط با حقوق بین‌الملل

۲۸.....	فصل اول: حق بر تعیین سرنوشت، مفهوم و جایگاه آن در حقوق بشر معاصر
۲۹.....	گفتار نخست: تاریخچه تکاملی مفهوم «حق بر تعیین سرنوشت»
۳۷.....	گفتار دوم: ماهیت حقوقی حق بر تعیین سرنوشت
۳۸.....	الف. حق بر تعیین سرنوشت به عنوان یک حق بشری
۳۸.....	۱- حق بر تعیین سرنوشت به عنوان یک حق جمعی بشری
۴۲.....	۲- حق بر تعیین سرنوشت، اقلیت‌ها و مردم بومی
۵۰.....	۳- عناصر تشکیل‌دهنده حق بر تعیین سرنوشت به عنوان یک حق بشری الزام‌آور
۵۲.....	۱-۳- دارندگان حق و تعهد در چارچوب حق بر تعیین سرنوشت
۵۳.....	۱-۱-۳- مفهوم مردم در مباحث مرتبط با حق بر تعیین سرنوشت
۵۹.....	۱-۱-۳- جدایی چاره‌ساز
۵۹.....	الف. ممانعت از اعمال حق بر تعیین سرنوشت داخلی
۶۱.....	ب. نقض گسترده و سیستماتیک حقوق بشر
۶۲.....	۲-۱-۳- دارندگان تکلیف به تحقق حق بر تعیین سرنوشت
۶۵.....	ب. حق بر تعیین سرنوشت به عنوان یک قاعده الزام‌آور در حقوق بین‌الملل
۷۱.....	گفتار سوم: حق بر تعیین سرنوشت در ابعاد خارجی و داخلی
۷۳.....	الف. بعد خارجی حق بر تعیین سرنوشت
۷۳.....	۱- اصول و قلمرو اعمال بعد خارجی تعیین سرنوشت
۷۶.....	۲- حق بر تعیین سرنوشت خارجی، بقای مرزها و حفظ تمامیت ارضی

- ب. بُعد داخلی تعیین سرنوشت ۷۹
- بهره بحث ۸۷
- فصل دوم: حق بر توسعه، مفهوم‌شناسی، جایگاه و مناسبات آن در چارچوب نظام حقوق بین‌الملل معاصر ۸۷
- گفتار نخست: توسعه در مفهوم کلاسیک ۸۸
- الف. ارتباط میان رشد اقتصادی و توسعه ۹۰
- گفتار دوم: تاریخچه تحول و شکل‌گیری مفهومی با عنوان حق بر توسعه ۹۴
- گفتار سوم: ماهیت حق بر توسعه ۹۹
- الف. جایگاه حق بر توسعه به عنوان یک حق مسلم بشری ۹۹
- ۱- ذی‌نفعان و متعهدان حق بر توسعه ۱۰۲
- ۲- الزام‌آور بودن تعهدات مرتبط با تحقق حق بر توسعه ۱۰۷
- ب. حق بر توسعه، توسعه انسانی و حیافت حقوق بشری به توسعه ۱۱۳
- پ. حق بر توسعه، عدالت و مشارکت عمومی ۱۱۷
- گفتار چهارم: حق بر توسعه و توسعه پایدار ۱۲۱
- الف. شکل‌گیری مفهومی با عنوان توسعه پایدار ۱۲۲
- ب. چارچوب مفهومی توسعه پایدار ۱۲۴
- پ. عناصر اصلی مورد توجه در توسعه پایدار ۱۲۸
- ت. همگرایی میان توسعه پایدار و حق بر توسعه ۱۳۱
- ۱- توسعه پایدار و ضرورت رعایت ملاحظات حقوق بشری ۱۳۳
- ۲- ساز و کارهای تضمین حقوق بشر و نقش آنها در تضمین تحقق توسعه پایدار ۱۳۶
- ۳- دستور کار ۲۰۳۰، اهداف توسعه پایدار و حق بر توسعه ۱۴۱
- گفتار پنجم: حق بر توسعه و حقوق بین‌الملل اقتصادی ۱۴۶
- الف. حق بر توسعه، توسعه پایدار و حقوق بین‌الملل توسعه ۱۴۸
- ۱- حاکمیت بر منابع طبیعی و نابرابری جبران‌ساز ۱۵۳
- ۲- برداشت کلاسیک از حقوق بین‌الملل توسعه و حق بر توسعه ۱۵۷
- ۳- حق بر توسعه در خدمت پیشبرد اصول حقوق بین‌الملل توسعه ۱۶۴

ب. حق بر توسعه، حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی و شرکت‌های چند ملیتی	۱۶۸
۱- شرکت‌های چند ملیتی، حقوق بشر و حق بر توسعه	۱۶۸
۲- حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی و ضرورت توجه به ملاحظات حقوق بشری	۱۷۲
بهره بحث	۱۷۷

بخش دوم: تأثیرگذاری متقابل حق بر تعیین سرنوشت و حق بر توسعه از منظر بسترسازی برای تحقق یکدیگر

فصل اول: حق بر تعیین سرنوشت و بسترسازی برای تحقق حق بر توسعه	۱۸۱
گفتار نخست: عوامل تأثیرگذار بر تحقق حق بر توسعه	۱۹۰
الف. عوامل داخلی تأثیرگذار در مسیر تحقق حق بر توسعه	۱۹۱
۱- مشارکت عمومی و جامعه مدنی پویا	۱۹۲
۲- مبارزه با فقر	۱۹۶
۳- مبارزه با فساد	۱۹۸
۴- ارتقاء وضعیت زنان	۲۰۴
۵- حمایت از گروه‌های اقلیت و مردم بومی	۲۰۶
ب. عوامل بین‌المللی تأثیرگذار در مسیر تحقق حق بر توسعه	۲۱۰
۱- دسترسی به فناوری	۲۱۱
۲- دسترسی به جریان سرمایه بین‌المللی	۲۱۵
۳- بازپرداخت بدهی‌های خارجی دولت‌های در حال توسعه	۲۱۷
۴- تضعیف حاکمیت ملی دولت‌ها در تنظیم مسیر توسعه	۲۲۰
گفتار دوم: حق بر توسعه و حکمرانی مطلوب	۲۲۱
الف. حکمرانی مطلوب، مفهوم و ارکان آن	۲۲۲
۱- مفهوم حکمرانی مطلوب	۲۲۴
۲- ارکان سازنده حکمرانی مطلوب	۲۲۵
۲-۱- مدیریت منابع عمومی	۲۲۶
۲-۲- پاسخگو نمودن دولتمردان	۲۲۶
۲-۳- حاکمیت قانون	۲۲۷

۱۰ ♦ نسبت میان توسعه و حق بر تعیین سرنوشت در هزاره سوم

۲۲۸	۲-۴- شفافیت
۲۲۹	۲-۵- ریشه کن نمودن فساد
۲۳۰	۲-۶- مشارکت همگانی و جامعه مدنی پویا
۲۳۱	۳- حکمرانی مطلوب به عنوان بستری برای تحقق حق بر توسعه
۲۳۴	گفتار سوم: تأثیر بعد خارجی حق بر تعیین سرنوشت بر تحقق حق بر توسعه
	الف. حق بر تعیین سرنوشت خارجی، استعمارزدایی و شکل‌گیری مفهومی با عنوان حق بر توسعه
۲۳۵	
۲۳۶	ب. حق بر تعیین سرنوشت خارجی، حاکمیت بر برنامه‌های ملی توسعه و منابع طبیعی
۲۳۷	۱- بعد خارجی حق بر تعیین سرنوشت و استقلال دولت در تنظیم برنامه‌های ملی توسعه
۲۳۸	۱-۱- استقلال دولت‌ها در تنظیم برنامه‌های ملی توسعه و چالش‌های بین‌المللی پیشروی آن
	۱-۲- حق بر تعیین سرنوشت خارجی به عنوان ابزاری برای تضمین استقلال دولت‌ها در تنظیم
۲۴۵	برنامه‌های ملی توسعه
	۲- بعد خارجی حق بر تعیین سرنوشت و استقلال در بهره‌برداری از منابع طبیعی و ثروت‌های ملی
۲۴۶	
۲۵۰	گفتار چهارم: بعد داخلی حق بر تعیین سرنوشت و حق بر توسعه
۲۵۰	الف. پیوند حق بر تعیین سرنوشت داخلی با مفهوم دموکراسی در معنای کلاسیک آن
۲۵۴	ب. مفهوم مشارکت در تحقق حق بر تعیین سرنوشت داخلی
۲۵۹	پ. حق بر تعیین سرنوشت داخلی و تأثیر مثبت آن بر تحقق حق بر توسعه
	۱- بعد داخلی تعیین بر سرنوشت و ایجاد بستر لازم برای مشارکت همگانی و فعالیت جامعه مدنی
۲۶۰	در مسیر تضمین حق بر توسعه
	۱-۱- سیستم نمایندگی انتخابی و نقش آن در تدوین و پیشبرد برنامه‌های توسعه ملی در راستای
۲۶۱	اهداف حق بر توسعه
	۱-۲- نقش جامعه مدنی پویا و دسترسی به اطلاعات در مسیر تضمین توسعه حقوق بشر و حق بر
۲۶۳	توسعه
۲۶۹	۲- حق بر توسعه زنان، اقلیت‌ها و مردم بومی در پرتو اعمال حق بر تعیین سرنوشت داخلی
۲۷۰	۲-۱- زنان

دیباچه

تصویر جهان امروز به طور محسوسی با تصویر آن در پایان جنگ جهانی دوم تفاوت دارد؛ با این حال مردم جهان با مسائل مشابهی دست به گریباند. به هنگام تشکیل سازمان ملل متحد، کمتر از پنجاه کشور مستقل وجود داشت. اما از فردای تشکیل سازمان ملل متحد، با ادعای «حق ملت‌ها به تعیین سرنوشت خود»، حقی که در منشور ملل متحد مورد شناسایی قرار گرفته است، موجی از استقلال‌طلبی، امپراتوری‌های مستعمراتی را فرا گرفت. مردمان کشورهای تحت استعمار به این ترتیب توانستند یکی پس از دیگری به استقلال دست یافته و امیدوار باشند که با به دست گرفتن سرنوشت خویش می‌توانند توسعه مورد خواست خود را طراحی کرده و به اجرا بگذارند. با این حال، در اعلامیه اصول حقوق بین‌الملل مرتبط با روابط دوستانه و همکاری بین دولت‌ها، که در سال ۱۹۷۰ و در ۲۵ سالگی سازمان ملل متحد صادر شد، همچنان حق به دست گرفتن سرنوشت توسعه‌آزادانه سیستم سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی خود در فهرست خواست ملت‌ها قرار گرفته است. دو مفهوم «حق بر توسعه» و «حق بر تعیین سرنوشت»، پنجاه سال بعدتر، همچنان دغدغه جهانی است. اکثریت مردمان دنیا هنوز به توسعه دلخواه خود دست نیافته و «حق بر تعیین سرنوشت» با قرار گرفتن در صدر ماده یک میثاقین ۱۹۶۶ حقوق بشر به جایگاهی رفیع در حقوق بشر دست یافته، ولی چستی آن و محدوده و روش اعمال آن همچنان موضوع بحث است.

آقای دکتر کیوان اقبالی در مطالعه خود به این دو محور بسیار حساس زندگی بشر امروز پرداخته و از منظری نو به آنها نگریسته است: ایشان سعی می‌کند به این پرسش پاسخ دهد که تعاملات بین این دو حق بشری چگونه است. آیا باید تصور کرد که یکی مقدمه دیگری است؟ کما اینکه در سال‌های آغازین پس از جنگ دوم جهانی بسیاری تصور کرده بودند که اگر بتوانند از یوغ استعمار خلاص شوند، راه وصول به توسعه آسان خواهد بود. اکنون باید به این فکر کرد که ممکن است آرزوی دسترسی به این، ما را از دست یافتن به آن دیگری محروم کند، کما اینکه جنگ‌های خانمان براندازی که به نام «حق تعیین سرنوشت» شکل گرفته، توسعه را برای برخی ملل از همیشه دور از دسترس‌تر کرده است. در اینصورت آیا باید در رویای توسعه، سرنوشت خود را به دست دیگران سپرد؟ یا می‌توان به تعاملی پایدار بین این دو معتقد گردید؟